

Міністерство освіти і науки України
Національний університет харчових технологій

90-та
Міжнародна наукова
конференція молодих учених,
аспірантів і студентів

**"Наукові здобутки молоді –
вирішенню проблем
харчування людства у XXI
столітті"**

11–12 квітня 2024 р.

Частина 3

Київ НУХТ 2024

Місце деривативів у розвитку біржового ринку

Анастасія Бурлака

Науковий керівник: Еш С.М.

Національний університет харчових технологій, Київ

Вступ. Розвиток вітчизняного біржового ринку, як і інші сфери економіки, потребують втілення інновацій, якими нині є деривативи. Нині одним із самих найпопулярніших способів інвестування є використання деривативів.

Матеріали і методи. При написанні тез використовуються різні методи та матеріали, які допомагають розкрити сутність деривативів у біржовій діяльності: методи порівняння допомагають співставити різні види деривативів, що використовуються на біржовому ринку; методи аналізу та синтезу забезпечують узагальнення системи управління деривативами на ринках капіталу; загальнонаукові та методи узагальнення даних, а також спеціальні методи дослідження використовуються при визначенні місця деривативів у біржовій діяльності.

Результати. Деривативи є важливими фінансовими інструментами, які активно використовуються на вітчизняному біржовому ринку. В Україні вперше на законодавчому рівні визначаються види деривативів, їх сутність, призначення. Деривативи є особливою групою фінансових інструментів, яка має встановлені державою реквізити і засвідчує зобов'язання, внаслідок яких відбувається перехід права власності на базовий актив: продукцію, якщо угода укладається на товарній біржі; цінні папери, валюта, золото – якщо угода укладається на фондовій біржі. Дериватив – це назва угоди. В Законі України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» дається визначення деривативним фінансовим інструментам, які представлені у двох групах: деривативні цінні папери та деривативні контракти [1].

Деривативні фінансові інструменти є складовою ринків капіталу, який представлений фондовим ринком, грошовим і ринком деривативних фінансових інструментів. Ринок деривативних фінансових інструментів – це сукупність учасників ринку деривативних фінансових інструментів та правовідносин між ними, що виникають під час емісії деривативних цінних паперів, укладення деривативних контрактів, вчинення та виконання правочинів щодо деривативних цінних паперів, укладення та виконання договорів про заміну сторони деривативних контрактів, виконання зобов'язань за деривативними фінансовими інструментами [1]. Вперше на законодавчому рівні фінансові інструменти представлені у 10 групах, у кожній із них представлені деривативи, а також окремо розглядаються деривативні контракти, що стосуються активів, прав, зобов'язань, індексів, курсів. У групі фінансових інструментів – цінні папери, виокремлюється окрема складова ринків цінних паперів – деривативні цінні папери, які представлені цінними паперами, що посвідчують право власника у визначених перспективних випадках вимагати від емітента придбання або продажу базового активу або реалізації встановлених перспективних прав щодо базового активу та здійснення платежів залежно від значення базового показника. До деривативних цінних паперів належать: опціонні сертифікати, фондові варанти, кредитні ноти, депозитарні

розписки і державні деривативи. Вимоги до деривативних цінних паперів (крім державних деривативів), а також порядок їх емісії, обліку, обігу, викупу та погашення визначаються нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Всі види деривативних цінних паперів випускаються і знаходяться в обігу виключно в електронній формі. Державний дериватив – це деривативний цінний папір, що розміщується державою на міжнародних ринках капіталу і підтверджує зобов'язання України відповідно до умов розміщення цього цінного папера здійснити виплати його власнику у разі досягнення певних показників валового внутрішнього продукту України, а також здійснити інші виплати.

Крім деривативних цінних паперів на вітчизняному біржовому ринку існують деривативні контракти, які представлені в 11 групах, основними із них є опціон, форвард, ф'ючерс і своп, інші види є похідними від цих основних чотирьох деривативів – це кредитний дефолтний своп, свопціон, ф'ючерс на своп і форвард на своп і два види контрактів: на різницю цін і на майбутню відсоткову ставку, інші правочини.

Деривативний контракт – це договір, умови якого передбачають обов'язок однієї або кожної із сторін договору щодо базового активу або умови якого встановлюються залежно від значення базового показника, а також можуть передбачати обов'язок проведення грошових розрахунків. Базовий актив деривативного контракту – це емісійні цінні папери (у тому числі іноземних емітентів), інші фінансові інструменти, валютні цінності, продукція, роботи, послуги, що мають грошовий вираз вартості. НКЦПФР має право визначати й інші види деривативних контрактів. Не є деривативними контрактами кредитні договори, договори репо, договори про участь у фонді фінансування будівництва, договори про придбання сертифікатів фонду операцій з нерухомістю, договори позики, банківського вкладу (депозиту), банківського рахунка, поруки, гарантії, факторингу, лізингу або страхування. Базовий показник деривативного контракту – це ціна, дохідність базового активу (в тому числі його курс), процентна ставка, індекс, показники статистичної інформації, фізичні, біологічні, хімічні показники стану навколишнього природного середовища.

Висновки. Необхідність у розвитку вітчизняного ринку деривативних фінансових інструментів існує уже давно. За своїм призначенням такий ринок є механізмом страхування фінансових ризиків в умовах нестабільності на ринку. Також приваблює даний ринок високоприбутковими інструментами інвестування, що набуває особливого значення при формуванні портфельного підходу інвестування.

Література

1. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text3480-IV>, редакція від 01.01.2024. (дата звернення: 03.03.2024).